

**พฤติกรรมการใช้ และการรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊ก
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดชัยภูมิ**

กัณฐกัญญาณ์ แสงบุญเกิด^{1*} บุษบา สุธีธร² และ เสาวณี ชินนาลอง³

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

²รองศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

**USAGE AND FACEBOOK LITERACY OF HIGH SCHOOL STUDENTS IN
CHAIYAPHUM PROVINCE**

Kantakarn Sangboonkerd^{1*} Bussaba Suteetorn² and Saowanee Chinnalong³

¹Master's Student Communication Arts Program, Sukhothai Thammathirat Open University

²Assoc. Prof. Dr., Communication Arts Programs, Sukhothai Thammathirat Open University.

³Asst. Prof. Dr., Communication Arts Programs, Sukhothai Thammathirat Open University.

*Corresponding author e-mail: skantakarn@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) 23 กันยายน 2565

วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) 31 ตุลาคม 2565

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) 5 พฤศจิกายน 2565

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาพฤติกรรมการใช้และการรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊กของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดชัยภูมิ ใช้วิธีเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จำนวน 400 คน ผลการวิจัยพบว่า (1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการใช้เฟซบุ๊กทุกวัน ระยะเวลาในการใช้ 15 – 30 นาที สถานที่ในการใช้คือที่บ้านหรือที่พัก ด้วยอุปกรณ์โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟน วัตถุประสงค์ในการใช้มากที่สุดคือ เพื่อสนทนาหรือติดต่อสื่อสารกับเพื่อนและเพื่อหาความบันเทิง/ผ่อนคลาย และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊กในระดับดี (2) เพศมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาในการใช้และวัตถุประสงค์ในการใช้ เพื่อสนทนาหรือติดต่อสื่อสาร เพื่อหาเพื่อนใหม่และหาความบันเทิง/ ผ่อนคลาย ส่วนอายุมีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ในการใช้เพื่อติดตามข่าวสารและสถานการณ์ประจำวัน (3) เพศหญิงมีค่าเฉลี่ยการรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊กมากกว่าเพศชาย (4) พฤติกรรมการใช้เฟซบุ๊กเพื่อสนทนาหรือติดต่อสื่อสารกับเพื่อน (ส่งข้อความ/ โทรมแบบเสียง/ โทรมแบบวิดีโอ) ที่มีความสัมพันธ์กับการรู้เท่าทันสื่อในทางเดียวกันในระดับน้อยมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: เฟซบุ๊ก พฤติกรรมการใช้ การรู้เท่าทันสื่อ มัธยมศึกษาตอนปลาย

Abstract

This research aims to study Usage and Facebook Literacy of High School Students in Chaiyaphum Province. Use the data collection method with a questionnaire of 400 people. The results showed that (1) the majority of the sample had daily Facebook habits; Duration 15 – 30 minutes The place to use it is at home or accommodation. With a smartphone-style mobile device The most common purpose is to chat or communicate with friends and to find entertainment/relaxation. And most of the sample had a good level of Facebook media literacy (2) Gender correlates with the duration of use and purpose of use, to chat or communicate, to make new friends and to entertain/relax. (3) Females have a higher average of Facebook media literacy than males. (4) Behavior using Facebook to chat or communicate with friends (text/voice/video calls) that is statistically significantly correlated with media literacy in a very small degree.

Keywords: Facebook, Usage behavior, Media literacy, High school

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

สื่อสังคมออนไลน์ในปัจจุบัน มีมากมายให้ผู้ใช้งานได้เลือกใช้ ไม่ว่าจะเป็น เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ หรือ ติ๊กต็อก สื่อสังคมเหล่านี้เข้ามาบทบาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้คน ในการใช้เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่สะดวกและรวดเร็ว We are social ได้รายงาน Digital 2022 Thailand ด้านสถิติการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของประเทศ โดยเฟซบุ๊ก เป็นสื่อสังคมอันดับ 1 มีผู้ใช้ร้อยละ 93.3 รองลงมาคือ ไลน์ คิดเป็นร้อยละ 92.8 เฟซบุ๊ก แคมเปญเจอร์ คิดเป็นร้อยละ 84.7 ติ๊กต็อก คิดเป็นร้อยละ 79.6 และทวิตเตอร์ คิดเป็นร้อยละ 53.1 แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงได้ว่า สื่อสังคมออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทในวิถีการดำเนินชีวิตมากขึ้น

นอกจากนั้นจากการสำรวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน 2565 (ไตรมาสที่ 1) ของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปประมาณ 65.4 ล้านคน ยังพบว่า กลุ่มที่มีการใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุดคือกลุ่มอายุ 15 – 24 ปี ร้อยละ 98.8 ยังสอดคล้องกับผลการสำรวจพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2564 ของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) (2565) พบว่า กลุ่ม Gen Z มีการใช้งานอินเทอร์เน็ตมากที่สุด เฉลี่ยวันละ 12 ชั่วโมง 5 นาที กิจกรรมออนไลน์ที่กลุ่ม Gen Z ใช้มากที่สุดคือ เรียนออนไลน์และ กิจกรรมออนไลน์ที่นิยมมากที่สุดคือการติดต่อสื่อสาร

เฟซบุ๊ก สื่อสังคมออนไลน์ ที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย เห็นได้จากผลการสำรวจพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2559 จนถึงปัจจุบัน เฟซบุ๊กยังคงเป็นหนึ่งในสื่อสังคมยอดนิยมของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ด้วยคุณสมบัติที่หลากหลาย ทั้งเป็นช่องทางติดต่อสื่อสาร ยังเป็นช่องทางในการข้อมูลข่าวสารขององค์กรต่าง ๆ ทำให้มีข้อมูลมากมายเผยแพร่อย่างรวดเร็วผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก ซึ่งมี

ทั้งเนื้อหาที่เป็นประโยชน์และเนื้อหาหลง ผู้รับสารอาจไม่สามารถคัดกรองได้ว่าเนื้อหาที่เผยแพร่บนเฟซบุ๊กนั้นเป็นข้อเท็จจริงหรือไม่ ซึ่งการรู้เท่าทันข้อมูลข่าวสารจึงเป็นเครื่องมือสำคัญกับผู้รับสารอย่างมากเพื่อใช้ในการคัดกรองข้อมูล และเลือกรับข้อเท็จจริงจากเนื้อหาบนเฟซบุ๊กได้อย่างมีคุณภาพ

ภาคีเพื่อทักษะในศตวรรษที่ 21 หรือ Partnership for 21st Century skills ตระหนักและเห็นว่า เป็นความจำเป็นที่เด็กต้องมีทักษะสำหรับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 จึงเสนอแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย วิชาแกนและเนื้อหาสำหรับศตวรรษที่ 21, ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม, ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและอาชีพ ใน 3 องค์ประกอบของทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ประกอบด้วย การรู้เท่าทันสารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ จะเห็นได้ว่า ทักษะต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นเครื่องมือที่สำคัญให้เด็กที่เกิดและเติบโตในยุคนี้ใช้ชีวิตให้อยู่รอดได้ (ปกรณัม ประจัญบาน, อนุชา ก่อนพวง, 2558, หน้า 1-2)

จากผลสำรวจดังกล่าวจะเห็นได้ว่า กลุ่มอายุของเด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มที่มีการใช้อินเทอร์เน็ตอยู่ในอันดับต้น ๆ จากแผนพัฒนาจังหวัดชัยภูมิ พ.ศ. 2561 – 2564 ได้สรุปผลระดับการพัฒนาตามประเด็นยุทธศาสตร์ของจังหวัดชัยภูมิ (พ.ศ. 2557 – 2560) ด้านสังคมซึ่งจะเป็นการพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องของการเข้าถึงบริการสาธารณะและข่าวสารทางเทคโนโลยี พบว่าสัดส่วนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตยังมีค่อนข้างน้อย และในแผนพัฒนาจังหวัดชัยภูมิ พ.ศ. 2561 – 2565 ได้มีการรายงานงานการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของประชากรจังหวัดชัยภูมิ ปี 2558 – 2560 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวของประชาชนจังหวัดชัยภูมิในการเข้าสู่ยุคดิจิทัล และได้กำหนดให้เป็นหนึ่งในประเด็นพัฒนาจังหวัดชัยภูมิ เพื่อเตรียมการที่จะต้องพัฒนาศักยภาพให้กับเด็กและเยาวชน เป็นจุดเริ่มต้นของจังหวัดชัยภูมิ ที่จะพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการใช้ และการรู้เท่าทันสื่อสังคมโดยเลือกศึกษาเฉพาะช่องทางสื่อสังคมประเภทเฟซบุ๊กเนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตใช้มากที่สุดและได้รับความนิยมลำดับต้นของกลุ่มนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดชัยภูมิ เพื่อประโยชน์ในการประเมินสถานการณ์การใช้และการรู้เท่าทันสื่อสังคมประเภทเฟซบุ๊กของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของจังหวัดและใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมให้กับนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้และการรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊กของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้สื่อเฟซบุ๊กกับลักษณะทางประชากรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊กตามลักษณะทางประชากรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดชัยภูมิ

4. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้กับการรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊กของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดชัยภูมิ

สมมติฐานของงานวิจัย

1. พฤติกรรมการใช้สื่อเฟซบุ๊กมีความสัมพันธ์กับลักษณะทางประชากร
2. การรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊กของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดชัยภูมิ มีความแตกต่างกันตามลักษณะทางประชากร
3. พฤติกรรมการใช้สื่อเฟซบุ๊กมีความสัมพันธ์กับการรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊ก

ขอบเขตของงานวิจัย

ศึกษาจากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 จากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 7 โรงเรียน

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยประชากรในการศึกษา คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ ผู้วิจัยกำหนดตัวอย่างจากนักเรียนทั้งหมดด้วยสูตรคำนวณ Taro Yamane และสุ่มตัวอย่างเพื่อเลือกโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย คือจับสลากเลือกโรงเรียนจากเซตรับผิดชอบเป็นสหวิทยาเขต จำนวน 7 สหวิทยาเขต และสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายเลือกนักเรียนในแต่ละโรงเรียนตามสัดส่วนจำนวนนักเรียนของแต่ละโรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ออกแบบสอบถามตามแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากนั้นเสนอให้กับผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาจำนวน 3 คนเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ปรากฏว่าข้อคำถามทุกข้อผ่านเกณฑ์มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า .60 จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คนแล้วนำแบบสอบถามไปทดสอบเพื่อวัดค่าความน่าเชื่อถือ (Reliability) โดยวิธี Kuder-Richardson แบบ KR-20 ได้ค่าสัมประสิทธิ์ .736 โดยแบบสอบถามมีรายละเอียดคำถามส่วนต่าง ๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร ได้แก่ อายุ เพศ ระดับชั้น ปีการศึกษา และพื้นที่ตั้งของโรงเรียน

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อเฟซบุ๊ก ได้แก่ ระยะเวลาในการใช้ สถานที่ในการใช้อุปกรณ์ในการใช้ และวัตถุประสงค์ในการใช้

ตอนที่ 3 แบบทดสอบวัดการรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊กซึ่งเป็นแบบทดสอบสถานการณ์ต่าง ๆ จากสื่อเฟซบุ๊ก จำนวน 16 ข้อ ใช้คำถามแบบตอบถูก – ผิด ข้อละ 1 คะแนน โดยผู้วิจัยได้ปรับปรุงแบบทดสอบจาก

แบบวัดทักษะในศตวรรษที่ 21 ด้านการรู้เท่าทันสื่อ โดยปรกรณ์ ประจัญบาน และอนุชา ก่อนพวง (2558) เป็นแบบทดสอบสอบถามสถานการณ์ต่าง ๆ จากเฟซบุ๊ก ซึ่งจำแนกทักษะการรู้เท่าทันสื่อออกเป็น 5 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ทักษะการเข้าถึง (Access skill) จำนวน 4 ข้อ เป็นแบบทดสอบวัดความสามารถเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างแสดงออกถึงการสร้างโอกาสให้ตนได้รับสื่อประเภทต่าง ๆ สามารถรับรู้เข้าใจเนื้อหาของสื่อประเภทต่าง ๆ มีการแสวงหาข่าวสารได้จากสื่อหลายประเภทและไม่ถูกจำกัดอยู่กับสื่อประเภทใดประเภทหนึ่งมากเกินไป มีความสามารถในการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ พร้อมทั้งเข้าใจความหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนากลยุทธ์เพื่อหาดำแหน่งที่มาของข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ที่หลากหลาย และสามารถเลือกกรองข้อมูลประเภทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

องค์ประกอบที่ 2 ทักษะการวิเคราะห์ (Analyze skill) จำนวน 3 ข้อ เป็นแบบทดสอบวัดความสามารถเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างแสดงออกถึงการบอกหรืออธิบายเพื่อแยกแยะข้อเท็จจริง ข้อจริง ข้อเสนอเกินจริง ความคิดเห็น ข้อดี ข้อเสีย และการโน้มน้าวใจจากการนำเสนอของสื่อ รวมถึงสามารถทบทวนผลดี ผลเสีย และผลกระทบที่มีต่อตนเองและผู้อื่นจากการเลือกรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ และสามารถบอกหรืออธิบายเกี่ยวกับวัตถุประสงค์หลัก และวัตถุประสงค์แฝงของสื่อในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง ครอบคลุมครบถ้วน และสามารถให้เหตุผลสนับสนุนได้อย่างสมเหตุสมผล

องค์ประกอบที่ 3 ทักษะการประเมินสื่อ (Evaluate skill) จำนวน 3 ข้อ เป็นแบบทดสอบวัดความสามารถเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างแสดงออกถึงการตัดสินใจเชื่อหรือไม่เชื่อเลือกรับหรือปฏิเสธข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ที่บุคคลเปิดรับ และได้ผ่านกระบวนการวิเคราะห์เพื่อแยกแยะสารสนเทศที่สร้างสรรค์และมีประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นตามจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้ เพื่อนำไปสู่การตีความและแปลความหมายของข้อมูลข่าวสารที่สื่อต้องการนำเสนอ หรือแอบแฝงมาในลักษณะต่าง ๆ โดยสามารถตัดสินใจคุณค่า ความถูกต้อง เหมาะสม และคุณภาพของสารสนเทศที่ได้รับจากสื่อบนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และหลักการประชาธิปไตย

องค์ประกอบที่ 4 ทักษะการสร้างสรรค์ (Create skill) จำนวน 3 ข้อ เป็น แบบทดสอบวัดความสามารถเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างแสดงออกถึงการออกแบบเพื่อนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ องค์ความรู้ และความคิดเห็นของตนผ่านสื่อที่ผ่านการเลือกอย่างเหมาะสมและหลากหลายรูปแบบได้อย่างเปิดเผย ตรงไปตรงมา และอยู่บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและจริยธรรมของตนเอง มีความสามารถในการเป็นผู้ผลิตสื่อที่ผ่านการวางแผน เขียนบท และค้นคว้าข้อมูลเนื้อหาเพื่อนำมาประกอบตามเทคโนโลยีของสื่อหรือรูปแบบของสื่อแต่ละประเภทได้อย่างเหมาะสม ทำให้ได้สื่อที่จะสามารถสื่อสารได้ตามวัตถุประสงค์ของตน รวมถึงการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ของสื่อเพื่อแก้ไข และเผยแพร่สารได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการแสดงความเห็นและเสนอแนะความคิดของตนอย่างสร้างสรรค์ในการวิพากษ์วิจารณ์ต่อข้อมูลสารสนเทศ ค่านิยม ความเชื่อ ความคิดเห็น ข้อเท็จจริง การโน้มน้าวใจ การโฆษณาชวนเชื่อ และข้อเสนอกเกินจริงที่นำเสนอหรือแฝงมากับสื่อที่ตนเองได้เปิดรับ

องค์ประกอบที่ 5 ทักษะการมีส่วนร่วม (Participate skill) จำนวน 3 ข้อ เป็นแบบทดสอบวัดความสามารถเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างแสดงออกถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในการวิพากษ์ แสดงความคิดเห็น ทำงานร่วมกัน และใช้ประโยชน์จากสื่อของผู้อื่นเพื่อนำไปสู่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในลักษณะต่าง ๆ ที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อสังคม และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในการวิพากษ์ และแสดงความคิดเห็นต่อสื่อต่าง ๆ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามจากนักเรียนกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองตามโรงเรียนของกลุ่มตัวอย่างและนำผลจากการตอบแบบสอบถามไปวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาคำตอบของการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์คำนวณค่าสถิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์จะนำมาสรุปเป็นคำตอบของการวิจัยที่ถูกต้องสมบูรณ์และนำเสนอเพื่อตอบวัตถุประสงค์ดังนี้

4.1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร พฤติกรรมการใช้สื่อเฟซบุ๊ก และการรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มตัวอย่าง ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

นอกจากนั้นในส่วนของการรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊กของกลุ่มตัวอย่าง ได้สร้างเกณฑ์ปกติสำหรับวัดระดับการรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊กของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการคำนวณหาเกณฑ์ปกติ (Norm) โดยใช้การคำนวณหาค่าคะแนนมาตรฐานที่แบบแจกแจงปกติ (Normal distribution t-score) และคะแนนมาตรฐาน (Z-score) ซึ่งกำหนดเกณฑ์การวัดระดับ 4 ระดับ ได้แก่ ปรับปรุง พอใช้ ดี และดีมาก

4.2 วิเคราะห์โดยใช้สถิติอ้างอิงเพื่อทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

4.2.1. การทดสอบสมมติฐานพฤติกรรมการใช้สื่อเฟซบุ๊กของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดชัยภูมิ มีความสัมพันธ์กับลักษณะทางประชากรด้วยการใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-square) ที่ระดับนัยสำคัญที่.05

4.2.2 การทดสอบสมมติฐานการรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊กของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดชัยภูมิ มีความแตกต่างกันตามลักษณะทางประชากร ได้แก่ อายุ เพศ ระดับชั้นปีการศึกษาและพื้นที่ตั้งของโรงเรียน ด้วยการทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบค่าเอฟ (f-test) และการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญที่.05

4.2.3 การทดสอบสมมติฐานพฤติกรรมการใช้สื่อเฟซบุ๊กของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดชัยภูมิ มีความสัมพันธ์กับ ระดับการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน ด้วยการ ใช้สถิติ เพียร์สัน (Pearson correlation) และ ไค์สแควร์ (Chi-square test) เพื่อพิสูจน์ว่าการใช้สื่อเฟซบุ๊กของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดชัยภูมินั้น มีความสัมพันธ์กับระดับการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนหรือไม่ที่ระดับนัยสำคัญที่.05

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีอายุ 17 ปี จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 35.50 รองลงมาคือ อายุ 16 ปี 18 ปี และ 15 ปี ตามลำดับ เป็นเพศหญิง จำนวน 250 คน คิดเป็นร้อยละ 62.50 กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 35.75 รองลงมาคือระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามลำดับ ส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนนอกเขตอำเภอเมือง ผลการศึกษาพฤติกรรมการใช้ และการรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊ก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดชัยภูมิ

ผลการศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อเฟซบุ๊ก พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการใช้สื่อเฟซบุ๊กทุกวัน (ร้อยละ 82) โดยระยะเวลาในการใช้ต่อหนึ่งครั้ง ใช้เวลา 15 – 30 นาที (ร้อยละ 35.50) สถานที่ในการใช้ส่วนใหญ่พบว่าใช้งานที่บ้านหรือที่พัก (ร้อยละ 79.25) โดยอุปกรณ์ในการใช้ คือโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟน (ร้อยละ 95.50) เมื่อพิจารณาตามวัตถุประสงค์ในการใช้พบว่ากลุ่มตัวอย่างใช้สื่อเฟซบุ๊ก เพื่อสนทนาหรือติดต่อสื่อสารกับเพื่อน (ส่งข้อความ/ โทรแบบเสียง/ โทรแบบวิดีโอ) มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยคือ 4.59 รองลงมาคือ เพื่อหาความบันเทิง/ ผ่อนคลาย มีค่าเฉลี่ยคือ 4.35 และอันดับสามคือเพื่อเข้ากลุ่มสนทนาหรือสร้างกลุ่มสนทนา เพื่อติดต่อพูดคุย แสดงความคิดเห็นกับเพื่อนในกลุ่ม มีค่าเฉลี่ยคือ 3.95

ผลการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊ก จากผลการวิเคราะห์เกณฑ์ปกติ (Norm) เพื่อใช้เป็นเกณฑ์การประเมินผลการวัดระดับการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดชัยภูมิ มีระดับทักษะ 4 ระดับ คือ ดีมาก ดี พอใช้และปรับปรุง พบว่าโดยส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างจะมีระดับการรู้เท่าทันสื่อ ในระดับดี จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 35.50 และมีกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการรู้เท่าทันสื่อระดับดีมาก น้อยที่สุด จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 17.00 กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊ก ในระดับดี มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ คือ กลุ่มที่มีอายุ 15 ปี (ร้อยละ 46.15) เพศหญิง (ร้อยละ 38.80) เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (ร้อยละ 39.16) ศึกษาในโรงเรียนที่มีพื้นที่ตั้งอยู่นอกเขตอำเภอเมือง (ร้อยละ 35.88) ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้สื่อเฟซบุ๊กกับลักษณะทางประชากรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดชัยภูมิ

ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อเฟซบุ๊ก มีความสัมพันธ์กับลักษณะทางประชากร คือ เพศ และพื้นที่ตั้งของโรงเรียนของกลุ่มตัวอย่าง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ส่วนอายุ และระดับชั้นการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สื่อเฟซบุ๊ก

ในส่วนของวัตถุประสงค์ในการใช้สื่อเฟซบุ๊ก มีความสัมพันธ์กับลักษณะทางประชากร คือ อายุ และเพศของกลุ่มตัวอย่าง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ส่วนระดับชั้นการศึกษา และพื้นที่ตั้งของโรงเรียน ของกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ในการใช้สื่อเฟซบุ๊ก ผลการเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊กตามลักษณะทางประชากรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดชัยภูมิ

ผลการศึกษาพบว่า เพศที่แตกต่างกัน มีระดับการรู้เท่าทันสื่อที่แตกต่างกัน โดยที่เพศหญิงมีค่าเฉลี่ยระดับการรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊กมากกว่าเพศชาย สำหรับตัวแปรลักษณะทางประชากรอื่น ได้แก่ อายุ ระดับชั้นการศึกษาและพื้นที่ตั้งของโรงเรียนที่แตกต่างกัน มีระดับการรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊กไม่แตกต่างกัน-ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้กับการรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊กของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดชัยภูมิ

ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อเฟซบุ๊ก ได้แก่ ความถี่ในการใช้ ระยะเวลาในการใช้ สถานที่ในการใช้ และอุปกรณ์ในการใช้ ไม่มีพฤติกรรมใดที่มีความสัมพันธ์ กับการรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มตัวอย่าง เมื่อทดสอบด้วยสถิติ ไคสแควร์ (Chi-square) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์ในการใช้สื่อเฟซบุ๊ก กับการรู้เท่าทันสื่อ เมื่อทดสอบด้วยสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ที่ระดับนัยสำคัญ .05 พบว่า วัตถุประสงค์ในการใช้สื่อเฟซบุ๊ก ที่มีความสัมพันธ์กับการรู้เท่าทันสื่อในทางเดียวกันในระดับนัยสำคัญทางสถิติ คือ เพื่อสนทนาหรือติดต่อสื่อสารกับเพื่อน (ส่งข้อความ/ โทรมแบบเสียง/ โทรมแบบวิดีโอ)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาพฤติกรรมการใช้และการรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊กของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดชัยภูมิ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

พฤติกรรมการใช้สื่อเฟซบุ๊ก พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการใช้ทุกวัน โดยระยะเวลาในการใช้ต่อหนึ่งครั้ง 15 – 30 นาที สถานที่ในการใช้ ส่วนใหญ่พบว่าใช้งานที่บ้านหรือที่พัก โดยอุปกรณ์ในการใช้ คือ โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟน ซึ่งเป็นไปตามการสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน 2565 (ไตรมาส 1) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565) พบว่ามีการใช้โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟนมากที่สุด สถานที่ในการใช้อินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่พบว่าใช้ที่บ้าน/ ที่พักอาศัย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564) พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของเจนเนอเรชันแซด อยู่ที่ 12 ชั่วโมง 5 นาที ต่อวัน (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน), 2565) ในส่วนของระยะเวลาในการใช้ ผลการศึกษาในครั้งนี้ คือ 15 - 30 นาที ซึ่งพบว่าแตกต่างจาก ผลการศึกษาที่ผ่านมา เช่น การวิจัยของ พนม คลีฉายา (2559) ที่ได้ทำการวิจัยโครงการ “การใช้งาน ความเสี่ยง การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลและแนวทางการสอน เพื่อการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล สำหรับนักเรียนมัธยมในประเทศไทย” ระยะที่ 1 พบว่า ระยะเวลาในการใช้งานในแต่ละครั้งคือ 1- 2 ชั่วโมง หากเปรียบเทียบกับผลการวิจัยในครั้งนี้ จะพบว่าระยะเวลาในการใช้ต่อหนึ่งครั้งนั้นลดลง อาจเป็นผลมาจาก การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID – 19) ในปี 2563 ทำให้นักเรียนนักศึกษาต้องใช้เวลาไปกับการเรียน การสอนซึ่งสถาบันการศึกษาใช้การสอนผ่านอินเทอร์เน็ตเต็มเวลาชั่วโมงเรียน ทำให้ผลการสำรวจการเข้าใช้เพื่อวัตถุประสงค์ด้านอื่น เช่นการใช้ เฟซบุ๊กของนักเรียนในแต่ละครั้งในงานวิจัยครั้งนี้ลดลง

พฤติกรรมการใช้สื่อเฟซบุ๊กเมื่อพิจารณาตามวัตถุประสงค์ในการใช้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างใช้สื่อเฟซบุ๊กเพื่อสนทนาหรือติดต่อสื่อสารกับเพื่อน (ส่งข้อความ/ โทรวบเสียง/ โทรวบวิดีโอ) มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับรายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย 2564 ของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) (2564) ที่พบว่ากิจกรรมออนไลน์ที่นิยมมากที่สุดคือการติดต่อสื่อสาร และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของ พนม คลีฉายา (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้สื่อดิจิทัลและความเป็นพลเมืองบนสื่อดิจิทัลของนักเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างใช้สื่อดิจิทัลด้วยความถี่เฉลี่ยในระดับทุก ๆ ชั่วโมงในแต่ละวัน โดยใช้ เฟซบุ๊ก ยูทูบ อินสตราแกรม หนึ่งในกิจกรรมของกลุ่มตัวอย่างในการใช้สื่อดิจิทัลด้านสังคมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คือการสนทนากับเพื่อนหาข้อมูลประกอบการเรียนเป็นประจำ และใช้สร้างกลุ่มเพื่อติดต่อกับเพื่อน จากข้อมูลผลการสำรวจและผลการวิจัยครั้งนี้เป็นสิ่งยืนยันได้ว่าปัจจุบันเฟซบุ๊กเป็นสื่อสังคมที่ได้รับความนิยมเข้ามาเติมเต็มช่องว่างทางการสื่อสารที่ตอบรับและสนองประโยชน์การใช้เพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมให้กับนักเรียนในปัจจุบันที่ได้รับความนิยมในปัจจุบันมากที่สุด

ส่วนการรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊กของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊กในระดับดี สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นันนิการ์ จิตรังาม (2563) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กและการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าผลการวิเคราะห์การรู้เท่าทันสื่อภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งด้านการเข้าถึงสื่อ การวิเคราะห์ข่าวสาร การตรวจสอบข้อมูล และการตีความหมายของสัญลักษณ์และเนื้อหา

จากการศึกษาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการใช้สื่อเฟซบุ๊กกับลักษณะทางประชากร พบว่าลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่างที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สื่อเฟซบุ๊ก ซึ่งพบว่าเพศเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สื่อเฟซบุ๊กตามวัตถุประสงค์ในการใช้ถึง 3 ด้าน คือ สนทนาหรือติดต่อสื่อสารกับเพื่อน (ส่งข้อความ/โทรวบเสียง/โทรวบวิดีโอ) หาเพื่อนใหม่ และหาความบันเทิง/ผ่อนคลาย นั้นสอดคล้องกับปรมะ สตะเวทิน (2538) ที่อธิบายไว้ว่า ความแตกต่างทางเพศ ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมติดต่อสื่อสารที่แตกต่างกัน กล่าวคือ เพศหญิงมีแนวโน้มและความต้องการที่จะส่งและรับข่าวสารมากกว่าเพศชาย ในขณะที่เพศชายไม่ได้มีความต้องการที่จะส่งและรับข่าวสารเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่มีความต้องการที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นจากการรับข่าวสารนั้นด้วย

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์ในการใช้เพื่อติดตามข่าวและสถานการณ์ประจำวัน มีความสัมพันธ์กับลักษณะทางประชากร คือ อายุ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 นั้น สอดคล้องกับผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตประเทศไทย ของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ปี 2563 พบว่า Gen Z (อายุต่ำกว่า 20 ปี) ที่เป็นกลุ่มอายุที่มีพฤติกรรมการใช้สื่อเฟซบุ๊กมากที่สุด ร้อยละ 98.2 ซึ่งเป็นกลุ่มอายุเดียวกันกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างคือ 15 – 18 ปี หรือ Gen Z (อายุต่ำกว่า 20 ปี) หนึ่งในกิจกรรมในการใช้ของ Gen Z (อายุต่ำกว่า 20 ปี) ยังมีวัตถุประสงค์ในการใช้เพื่ออ่านข่าว/บทความ/หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ร้อยละ 60.5 อีกด้วย

ผลการเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊ก ตามลักษณะทางประชากรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดชัยภูมิ พบว่า เพศที่แตกต่างกันของกลุ่มตัวอย่างมีการรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊กแตกต่างกัน โดยที่เพศหญิง มีค่าเฉลี่ยการรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊กมากกว่าเพศชาย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Boonwattanopas (2016) ในการศึกษาเรื่องการใช้สื่อสังคมออนไลน์ และการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพของเยาวชนในอำเภอเมืองภูเก็ต ผลการศึกษาค้นคว้าการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพของเยาวชนของกลุ่มตัวอย่างพบว่านักเรียนหญิงมีค่าเฉลี่ยของการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพมากกว่า เพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเพศหญิงมีค่าเฉลี่ย 3.62 (SD = 0.821) และเพศชายมีค่าเฉลี่ย 3.43 (SD = 0.863) (Boonwattanopas Nattawadee, 2016: p 56) ดังนั้นการส่งเสริมให้นักเรียนทั้งสองเพศมีระดับการรู้เท่าทันสื่อในระดับมากเท่าเทียมกันจึงเป็นบทบาทที่โรงเรียนอาจมีส่วนช่วยในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มทักษะการรู้เท่าทันสื่อที่แตกต่าง ให้ตรงกับความสนใจของนักเรียนทั้งสองกลุ่ม ซึ่งมีความแตกต่างกัน

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้กับการรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊กของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดชัยภูมิ พบว่าวัตถุประสงค์ ในการใช้เฟซบุ๊กของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อสนทนาหรือติดต่อสื่อสารกับเพื่อน (ส่งข้อความ/โทรแบบเสียง/โทรแบบวิดีโอ) มีความสัมพันธ์กับการรู้เท่าทันสื่อในทางเดียวกัน อภิปรายได้ว่า ยิ่งสื่อสารสนทนาหรือติดต่อสื่อสารกับเพื่อน (ส่งข้อความ/โทรแบบเสียง/โทรแบบวิดีโอ) มากขึ้นนักเรียนก็ยิ่งมีระดับการรู้เท่าทันสื่อในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ ของพนม คลีฉายา (2559) ที่ได้เสนอกรอบการวัดการรู้เท่าทันสื่อของบุคคล ที่สามารถวัดได้จากความสามารถของบุคคลทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านความเข้าใจเนื้อหา ที่สามารถระบุเป้าหมายของเนื้อหาได้ ระบุเจ้าของผู้สร้างเนื้อหาได้ ด้านการวิเคราะห์ ที่สามารถระบุมุมมองของเนื้อหา ระบุวิธีการส่งสารเพื่อใช้เรียกร้องความสนใจ ด้านการวิพากษ์ และสามารถแยกแยะ ตระหนักถึงอิทธิพลของผู้ส่งสารได้ และด้านการมีปฏิสัมพันธ์อย่างปลอดภัยต่อเนื้อหา ที่สามารถไม่หลงรับรู้ เชื่อ หรือคิด หรือแสดงพฤติกรรมไปตามเนื้อหาที่ผู้ส่งสารกำหนด จากแนวคิดนี้แสดงให้เห็นว่า หากนักเรียนมีความสามารถทั้ง 4 ด้าน ซึ่งต้องอาศัยประสบการณ์จากการรับเนื้อหาจากสื่อต่าง ๆ จะทำให้นักเรียนมีการรู้เท่าทันสื่อที่ดี และรับมือกับการสนทนาได้อย่างปลอดภัย นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันธิการ์ จิตรังาม (2563) ได้ศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กและการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กมีความสัมพันธ์กับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กของเยาวชน โดยพบว่ามีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกเช่นเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ผลการวิจัยที่พบว่าลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ และการรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊ก ที่แตกต่างกันไป ข้อค้นพบนี้เป็นประโยชน์ในการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้อะไรและตัวชี้วัด หรือการกำหนดผลการเรียนรู้ ให้เหมาะสมมาตรฐานการเรียนการสอนของนักเรียนแต่ละระดับชั้น

2. ผลการวิจัยครั้งนี้แม้นักเรียนส่วนหนึ่งจะมีระดับการรู้เท่าทันสื่อในระดับดีแต่ก็ยังมีข้อสังเกตเห็นได้ว่ายังมีนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งมีระดับการรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊กในระดับ พอใช้ถึงระดับที่ต้องปรับปรุงรวมกัน ถึงร้อยละ 47 ในขณะที่หลักสูตรการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษา ได้จัดให้มีการเรียนการสอนในเรื่องนี้แล้วในสาระการเรียนรู้เทคโนโลยีก็ตาม นอกจากนั้นยังพบว่านักเรียนหญิงมีการรู้เท่าทันสื่อมากกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ข้อค้นพบจากผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับครูผู้สอนที่สามารถนำผลการวิจัยไปพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อสร้างสื่อการเรียนการสอนในรายวิชาการเรียนรู้เทคโนโลยีนี้โดยออกแบบให้เหมาะสมกับการเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อที่นักเรียนยังต้องปรับปรุงให้มีมากขึ้น โดยออกแบบให้เหมาะสมกับนักเรียนในแต่ละระดับชั้นและเหมาะสมกับความสนใจของนักเรียนในแต่ละเพศซึ่งมีความแตกต่างกันให้ดียิ่งขึ้น รวมถึงยังมีประโยชน์ต่อผู้พัฒนาหลักสูตร เพื่อจะได้เป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้เด็กและเยาวชนมีทักษะการรู้เท่าทันสื่ออย่างมีคุณภาพยิ่งขึ้น

3. พฤติกรรมการใช้สื่อเฟซบุ๊กในการติดต่อสื่อสารเพื่อการสนทนา จากการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่ามีความสัมพันธ์กับการรู้เท่าทันสื่อไปในทิศทางเดียวกัน คือยิ่งสนทนามากก็ยิ่งทำให้มีการรู้เท่าทันสื่อมาก ยิ่งใช้มากยิ่งมีประสบการณ์มาก หากครูผู้สอนได้ใช้ผลการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อแนะแนวทางให้นักเรียนมีการใช้ประสบการณ์เพื่อรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊กให้มากขึ้น ในวัตถุประสงค์การใช้เฟซบุ๊กข้ออื่น ๆ เช่น เพื่อหาเพื่อนใหม่ เพื่อซื้อ/ขายสินค้าออนไลน์ หรือเพื่อเล่นเกมส์ เป็นต้น จะเป็นทำให้นักเรียนมีการรู้เท่าทันสื่อที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาเชิงคุณภาพหรือวิเคราะห์ด้วยสถิติขั้นสูง เช่น การวิเคราะห์ตัวแปรที่หลากหลาย วิเคราะห์ความแปรปรวนในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น เพื่ออธิบายพฤติกรรมการใช้และการรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊กของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้สมบูรณ์มากขึ้น
2. ควรศึกษาพฤติกรรมการใช้และการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์อื่น ที่กำลังเป็นที่นิยมและมีสถิติในการใช้งานสูงขึ้น เช่น ดิจิต็อก อินสตราแกรม เป็นต้น
3. ควรมีการวิจัยที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลาย เช่น กลุ่มนักเรียนประถมศึกษา กลุ่มนักศึกษา หรือกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น เนื่องจากการรู้เท่าทันสื่อเป็นทักษะที่จำเป็นต่อทุกคน

เอกสารอ้างอิง

- จังหวัดชัยภูมิ ยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัดจังหวัดชัยภูมิ (2557-2560). [ม.ป.ป.].
- จังหวัดชัยภูมิ แผนพัฒนาจังหวัดจังหวัดชัยภูมิ (2561-2565) ฉบับทบทวน. [ม.ป.ป.].
- จินดารัตน์ บวรบริหาร. (2548). *ความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต การประเมินความเสี่ยงและพฤติกรรมการป้องกันตัวเองของนักเรียนชั้นมัธยมปลายในเขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

- จินตนา ต้นสุวรรณนนท์. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างการรู้เท่าทันสื่อโฆษณากับพฤติกรรมบริโภคนิยมของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- เฉลิมพล แจ่มจันทร์. (2563, กรกฎาคม). วัยรุ่นและเยาวชนกับสื่อสังคมออนไลน์. [เว็บไซต์] สืบค้นจาก https://www.thaihealthreport.com/th/articles_detail.php?id=64
- ชัยนันท์ เหมือนเพชร, นิภา มหารัชพงศ์ และปาจรีย์ อับดุลลาคาซิม. (2563). การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ เรื่องเพศกับพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นประเทศไทย วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ, 14(2), 23-33.
- ชุตินันต์ เกิดวิบูลย์. (2558). เวชคณิตกรรมสื่อดิจิทัลใหม่สำหรับนิเทศศาสตร์ วารสารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรม, นิต้า 2(2), 55-70.
- ณัฐเมธีร์ ดุลคนิต, อลงกรณ์ อัสวโสรธรณ, ปราศรัย เจตสันต์ และ พรพรรณ อัมพรพุดิ. (2563). คู่มือการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างพลเมืองรู้เท่าทันสื่อสำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. ปทุมธานี: วอลค์ ออน คลาวด์.
- เทอดศักดิ์ ไม้เท้าทอง. (2558). การรู้เท่าทันสื่อ: ทักษะสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Media Literacy: Skill for 21th Century Learning). *Journal of Information Science*, 32(3), 74-91.
- นันทิการ์ จิตรังาม. (2563). พฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊ก และการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร. *Journal of Communication Arts*, 39(1), 80-89.
- นุชนารถ สุปการ. (2561). คุณลักษณะทางประชากร พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ ภาพลักษณ์ และชื่อเสียงที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ).
- บุษบา สุธีธร. (2021). ผลกระทบของสื่อสังคมที่มีต่อวัยรุ่น (The Impacts of Social Media on Adolescents). *Journal of Public Relations and Advertising*, 14(1), 34-48.
- ปกรณ ประจันบาน, อนุชา กอนพ่วง. (2558). การวิจัยและพัฒนาแบบวัดทักษะในศตวรรษที่ 21 ด้านการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนมัธยมศึกษา. (โครงการวิจัย). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร
- พนม คลี่ฉายา. (2559). การใช้งาน ความเสี่ยง การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล และแนวทางการสอนเพื่อการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล สำหรับนักเรียนมัธยมในประเทศไทย ระยะเวลาที่ 1. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พนม คลี่ฉายา. (2561). ความต้องการเนื้อหาแบบเรียนออนไลน์เพื่อการเรียนรู้เรื่องการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พนม คลี่ฉายา. (2562). การใช้สื่อดิจิทัลและความเป็นพลเมืองบนสื่อดิจิทัลของนักเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์, 24(1), 17-35.

พรทิพย์ เย็นจะบก. (2552). *ถอดรหัส ลับความคิดเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ: คู่มือการเรียนรู้เท่าทันสื่อ*.

กรุงเทพฯ: บริษัท ออฟเซ็ทครีเอชั่น จำกัด.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก

(19 สิงหาคม 2542): 1 – 23

พีรวิชัย คำเจริญ และวีรพงษ์ พลนิกรกิจ. (2562). การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล และทักษะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น. *วารสารวิชาการนวัตกรรมการสื่อสารสังคม*, 8(1), 54-66.

ภัทรศิษา นวลศิริ และมาลี สบายยิ่ง. (2559). พฤติกรรมการใช้เฟซบุ๊ก (Facebook) กับความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. *Journal of Graduate Study in Humanities and Social Sciences*, 5(2), 157–178.

ภาณุวัฒน์ กองราช. (2554). *การศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของวัยรุ่นในประเทศไทย: กรณีศึกษา Facebook* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

กรณิศศึกษา Facebook (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

วิมลพรรณ อภาเวท, สาวิตรี ชิวะสารณ์, ชาญ เดชอัศววง. (2554). *พฤติกรรมกรรมการสื่อสารในเฟซบุ๊ก (Facebook) ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร*. (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

สฤกษ์ ปัญวัฒน์ลิขิต, พศิน พรหมกิ่งแก้ว และอรรณภูมิ ศิริปัญญา. (2563). *คู่มือ มือเล็ก ๆ เรียนรู้เท่าทันสื่อ*. เชียงใหม่: กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์.

สำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง.

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี. กรุงเทพฯ: สำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560 – พ.ศ.2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). (2564). *สำรวจพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2559*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน).

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). (2564). *สำรวจพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน).

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). (2564). *สำรวจพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2561*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน).

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). (2564). *สำรวจพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2563*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน).

- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). (2565). *สำรวจพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน).
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). *การสำรวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2563*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). *การสำรวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2565 (ไตรมาสที่ 1)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- สุภารัตน์ แก้วสุทธิ. (2553). *พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต การรู้เท่าทันสื่อ และพฤติกรรมกำบังตัวเอง จากการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลทางอินเทอร์เน็ต* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- สุกษา มีนิล. (2558). *ความรู้เท่าทันสื่อและพฤติกรรมรู้เท่าทันสื่อเฟซบุ๊ก* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์. (2540). *การวิเคราะห์ระดับมีเดียลิตเตอเรซี ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- Ahn J. (2013). What can we learn Facebook activity? Using social learning analytics to observe new media literacy skills. LAK '13: Proceedings of the Third International Conference on Learning Analytics and Knowledge, April 2013, 135 – 144
- Boonwattanopas N. (2016). Use of Online Social Media and eHealth Literacy of Urban Youth in Phuket Province, Thailand. *EAU HERITAGE JOURNAL Science and Technology*, 10(1), 48 – 62.
- Center for Media Literacy. (2008). Media Literacy Process Skills [website]. Retrieved from <https://www.medialit.org/literacy-21st-century>
- Facebook (n.d.) Help Center [website]. Retrieved from <https://www.facebook.com/help>
- GDFGlobal. (n.d.) what is facebook. [website]. Retrieved from <https://edu.gcfglobal.org/en/facebook101/what-is-facebook/1/>
- KEMP S. (2022). Digital 2022: Thailand [website]. Retrieved from <https://datareportal.com/reports/digital-2022-thailand>